

Євген Реньов

кандидат юридичних наук
(Харківський національний
університет ім. В. Н. Каразіна)

ЩОДО ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН

Питання реформування Ради Безпеки ООН, зважаючи на події сьогодення, має вкрай важливе значення для нашої держави, оскільки саме РБ ООН наділена правом застосування сили для підтримки або відновлення міжнародного миру та безпеки, а її рішення є обов'язковими до виконання всіма державами-членами Організації Об'єднаних Націй.

Ще на етапі розробки Статуту ООН найбільш жваво обговорювалися склад і процедура прийняття рішень у Раді Безпеки, зокрема, право вето. Зазначені побоювання виявилися цілком виправданими, оскільки конфронтація між СРСР та США за часів Холодної війни призвела до обструкції в діяльності головного безпекового органу ООН. Обидві наддержави регулярно вдавалися до агресії, використовуючи в якості виправдання право на самооборону, захист «демократичних цінностей» або «ідеалів комунізму» [1, с. 80]. Проблема ж неефективності Ради Безпеки пов'язана з принципом одностайності постійних членів – США, Великої Британії, Франції, КНР та СРСР, правонаступницею якого проголосила себе РФ.

Закінчення Холодної війни та ефективна військова операція під егідою ООН задля відновлення суверенітету Кувейту не тільки дозволила завершити війну в Перській затоці (1990–1991 рр.), але й подарувала надію на подальші злагоджені дії постійних членів РБ ООН. Втім, події в Югославії (1999 р.) та у Грузії (2008 р.) знову засвідчили: Рада Безпеки не приймає своєчасних й ефективних рішень з питань забезпечення міжнародного миру та безпеки. А тому необхідність негайної реформи РБ ООН була проголошена в рамках Підсумкового документа Всесвітнього саміту 2005 р. [2]. Згодом Франція оголосила про добровільну відмову від використання права вето у випадках масових злочинів, а також разом із іншим постійним членом, Великою Британією, підтримала Кодекс роботи Ради Безпеки, що був розроблений Групою з підзвітності, узгодженості та прозорості («АСТ») у 2015 р. та містив положення щодо необхідності утримуватися від застосування вето у випадках реагування Радбезу на найтяжчі міжнародні злочини [3]. Однак підтримки серед інших постійних членів РБ ООН така ініціатива не знайшла.

Розблокуванню діяльності Ради Безпеки могла б допомогти процедура «консенсус мінус один» або згода трьох з п'яти постійних членів для подолання вето, проте реалізація зазначених пропозицій вимагатиме внесення змін до Статуту ООН шляхом ратифікації 2/3 членів Організації, включаючи всіх постійних членів РБ ООН, що на даний момент виглядає

малореалістично.

Деякі науковці роблять акцент на потребі розширення членського складу, оскільки нинішній не відображає актуальну міжнародну політичну ситуацію. В 2004 році Група високого рівня з загроз, викликів та змін підготувала доповідь «Більш безпечний світ: наша спільна відповідальність», в якій містяться дві моделі реформування складу Ради Безпеки – обидві передбачають розширення до 24 держав, відрізняючись у питанні збільшення кількості постійних членів [4]. До прихильників розширення відносяться Німеччину, Японію, Індію та Бразилію. Тим не менше, розширення членського складу Ради Безпеки не вплине на ефективність її роботи – постійні члени будуть і надалі користуватися правом вето.

Тому цілком доречною виглядає українська ініціатива щодо позбавлення РФ місця постійного члена РБ ООН, що дозволило б зазначеному органу проартикулювати свою позицію щодо російської агресії проти України. Зазначена ініціатива ґрунтується на тому, що РФ зайняла місце постійного члена РБ ООН в якості держави-продовжувача СРСР на підставі відповідного листа Президента РРФСР від 24 грудня 1991 р. на ім'я Генерального секретаря ООН, що не передбачено Статутом ООН. Більше того, концепція держави-продовжувача щодо РФ є некоректною, оскільки СРСР припинив своє існування як суб'єкт міжнародного права. А тому прийом РФ у члени ООН мав відбуватися згідно передбаченої ст.4 Статуту ООН процедури: постановою Генеральної Асамблеї за рекомендацією Ради Безпеки [5]. Зважаючи на це, Україна закликає позбавити РФ, згадки щодо якої немає у Статуті ООН, статусу постійного члена Радбезу ООН та виключити її з ООН у цілому.

Таким чином, черговий прояв абсолютної недієвості Ради Безпеки ООН став каталізатором поновлення дискусії щодо перспектив реформування зазначеного органу, зокрема, в аспекті розширення членського складу та питання застосування право вето. Україна ж звертається до міжнародної спільноти із закликом позбавити державу-агресора, яка з 1991 р. скористалася правом вето понад 30 разів, статусу постійного члена Ради Безпеки та виключити її з ООН у цілому.

---

1. Трєбін М.П. ООН на шляху реформ. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія.* 2018. Том 4 № 39. с. 76–100.

2. 2005 World Summit Outcome: resolution. UN General Assembly. 16 September 2005, A/RES/60/1. UN Digital Library. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/556636> (date of access: 02.02.2023).

3. Letter from the Permanent Representative of Liechtenstein to the United Nations addressed to the Secretary General. 14 December 2015, A/70/621–S/2015/978. UN Digital Library. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/264415> (date of access: 02.02.2023).

4. A more secure world: Our shared responsibility. Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change. New York: United Nations. 2004. 141 p.

5. Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice. New York: United Nations. 2015. 128 p.